

Сімейна медицина: якість, ефективність та рівність (за результатами 23-ї Міжнародної конференції Європейської Асоціації сімейних лікарів (WONCA Europe, 2018))

В.І. Ткаченко

Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, м. Київ

24–27 травня 2018 року у м. Кракові (Польща) відбулася чергова щорічна міжнародна конференція Європейської Асоціації сімейних лікарів (WONCA Europe), яка є одним з найбільш значущих форумів лікарів загальної практики - сімейної медицини країн Європи. Тема заходу – «Family Medicine: Quality, Efficiency, Equity», що в перекладі означає «Сімейна медицина: якість, ефективність та рівність». У заході взяли участь більше 2 тис. учасників з 70 країн світу. Молоді сімейні лікарі і представники молодіжного руху сімейних лікарів Vasco da Gama становили майже третину учасників (більше 600). Традиційно найбільша кількість учасників була з Португалії (366), Іспанії (298), Нідерландів (246), Фінляндії (91), Польщі (71). Українська делегація складалася з 5 осіб. Делегатами від Інституту сімейної медицини Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика виступили д-р мед. наук, професор Ткаченко В.І. та голова студентського самоврядування інституту аспірант Максимець Я.А.; Українську військово-медичну академію представляли професор Селюк М.М. та Патора О. (фото 1), Харківську медичну академію післядипломної освіти – професор Корж О.М.

Напередодні конференції відбулося засідання членів правління WONCA Europe, в якому активну участь взяла д-р мед. наук, професор Ткаченко В.І. Під час засідання відбувалося заслуховування та обговорення звітів робочих груп Wonca Europe з різних напрямків – EGPRN, EQuiP, EURACT та інших, обговорення фінансового звіту, звіту науково-практичного журналу WONCA Europe «European Journal of General Practice», розглядалися питання рівності країн щодо реєстраційних внесків для участі у конференціях WONCA, організаційні питання майбутніх конференцій WONCA Europe.

23–24.05.1918 р. відбулася передконференція молодіжного руху сімейних лікарів Vasco da Gama Movement (VDGM). На відкритті передконференції з промовами та привітаннями виступили президент WONCA Europe Ass. Prof. Anna Stawdal (Норвегія), попередній президент WONCA World Prof. Michael Kidd (Австралія). Під час даного заходу відбувалося засідання членів його правління, в якому представником від України виступила аспірант кафедри сімейної медицини і голова студентського самоврядування Інституту сімейної медицини НМАПО імені П.Л. Шупика Максимець Я.А.

Програма самої передконференції VDGM складалася з воркшопів (роботи в групах) та майстер-класів за різними напрямками, в яких активну участь брала д-р мед. наук, професор Ткаченко В.І. Тематика була присвячена відпрацюванню навичок накладання хірургічних швів, сучасним підходам до перев'язування й обробки ран, обстеженню суглобів та хребта, особливостям надання невідкладної допомоги, допомоги при нормальних пологах тощо. Особлива увага була приділена відпрацюванню комунікативних навичок спілкування

Фото 1. Делегація від України на WONCA Europe Конференції (Краків, 2018)

з різними групами пацієнтів, мігрантами, окремо з хворими на психічні захворювання на прикладі стандартизованого (імітованого) пацієнта, а також з потерпілими від насилля. Цікавою була практична сесія з ультразвуковою діагностикою в практиці сімейного лікаря з демонстрацією портативного ультразвукового пристрою (ціна на сьогодні біля 8 тис. євро), який у майбутньому може бути включений у табель оснащення сімейного лікаря (фото 2).

Церемонія відкриття основної конференції WONCA Europe складалася з привітальних промов від президента WONCA Europe Ass. Prof. Anna Stawdal та президента WONCA World Prof. Amanda How, президента Польської асоціації сімейної медицини Tomasz Tomasik, вітальних слів від представника мерії Кракова. Оскільки символом і обелегом міста Краків є за легендою його заснування дракон,

Фото 2. Практична сесія з ультразвукової діагностики в практиці сімейного лікаря з демонстрацією портативного ультразвукового пристрою

то дракон також став емблемою конференції. І відповідно до цього на відкритті конференції прозвучала перша ключова лекція попереднього президента WONCA World Prof. Michael Kidd (Австралія) на тему «Family Medicine: Quality, Efficiency and Equity – how well are we doing, and what does this have to do with dragons?» («Сімейна медицина: якість, ефективність та справедливість – наскільки добре ми робимо, і як це пов'язано з драконами?»).

У своїй ключовій лекції Prof Michael Kidd відзначив, що основна мета цієї конференції – це якість, ефективність та справедливість сімейної медицини, талісманом якої є дракон! Але

Президент WONCA World у 2013–2016 р. – Prof Michael Kidd AM (Австралія)

яке дракони мають відношення до якісних заходів у сімейній медицині? Насправді, сімейні лікарі та дракони мають дуже багато спільних рис. Перш за все, багато лікарів є драконами за гороскопом. З іншої точки зору сімейні лікарі, як і дракони, є розумними, незалежними, сильними, гордими, сміливими, безстрашними, товстошкірими, хоча й можуть бути жертвами різних неправдивих казок або історій, та їх не можна проігнорувати, оскільки вони можуть вивергнути вогонь на свій захист, володіють здатністю охороняти інших (здоров'я населення) й виконують роль стражів у воріт системи охорони здоров'я та ще багато інших важливих функцій! Сімейні лікарі – це «дракони» системи охорони здоров'я!

Програма конференції складалася з 7 ключових лекцій, 142 воркшопів, 55 сесій з 273 усними презентаціями, 47 п'ятихвилинних однослайдових презентацій та 654 постерних доповідей.

Президент Wonca Europe Ass. Prof. Anna Stawdal (Норвегія) у своїй ключовій промові на тему «The gender

role shift – any implications for family medicine?» («Роль гендерних змін – чи є вплив на сімейну медицину?») підняла актуальне питання, чи впливає фемінізація нашої професії на те, як здійснюється і сприймається медична практика? Наголосила на тому, що в світі існує певна гендерна нерівність, але жінки сьогодні починають займати ключові позиції на рівні з партнерами-чоловіками у політиці, бізнесі, в науці, і не менш важливо, в сімейній медицині. Враховуючи це, необхідно адаптувати сімейну медицину до сучасних змін. Соціальні та політичні тенденції, посилені сучасними медичними технологіями, дозволяють нам втручатися в репродуктивні системи, продовжуючи розширення гендерних змін в усіх аспектах життя. Отже, ми самі кидаємо виклик біологічним та соціальним розбіжностям між статями, всупереч призначенню самої Матері Природи.

Президент Wonca Europe Ass. Prof. Anna Stawdal (Університет Осло, Норвегія)

Dr Sera Tort (Clinical Editor, Cochrane Library, Cochrane Editorial Unit, Cochrane Central Executive)

Третьою ключовою лекцією стала промова представника Кокранівської бібліотеки Dr Sera Tort під назвою «How Cochrane can help to achieve quality, efficiency and equity in family medicine» («Як Кокранівська бібліотека може допомогти у досягненні якості, ефективності та рівності в сімейній медицині?»). У доповіді було наголошено, що Кокранівська база систематичних оглядів має збірки систематичних оглядів рандомізованих контрольних випробувань медичних втручань та діагностичних тестів, що можуть стати корисними для забезпечення якісної сімейної медицини. Доступ до цих даних є безкоштовним для країн з низьким економічним розвитком. Крім того, Кокранівська бібліотека працює над новими способами синтезу доказів для полегшення узагальнення знань. Одним із нововведень є Кокранівські клінічні питання – розбори клінічних випадків з керівництвами до дій. Головною метою стратегії Кокранівської бібліотеки до 2020 року є продукція якісних, релевантних, сучасних систематичних оглядів та інших синтезованих дослідницьких доказів для інформування лікарів загальної практики - сімейної медицини про прийняття рішень у сфері охорони здоров'я і сімейної медицини.

Dr Andrzej Ryś – директор департаменту з питань охорони здоров'я та контролю за харчовими продуктами Єврокомісії здійснив промову на тему «Strengthening primary care at

EU level» («Зміцнення первинної медичної допомоги на рівні ЄС»), в якій було сказано, що сильна первинна медична допомога може сприяти посиленню загальної ефективності роботи систем охорони здоров'я країн ЄС шляхом, зокрема, надання доступної медичної допомоги; координації догляду за пацієнтами та зменшення випадків госпіталізації. Усі системи охорони здоров'я в ЄС стикаються з такими спільними проблемами, як технічний та медичний прогрес, демографічні зміни, зміни захворюваності та смертності з причин інфекційних хвороб чи неінфекційних хронічних захворювань тощо. Це означає, що існує потреба у вдосконаленні первинної медичної допомоги не тільки в кожній державі-члені індивідуально, але і на рівні ЄС. Ініціативи ЄС, спрямовані на краще функціонування первинної медичної допомоги, включають: забезпечення покращення стану здоров'я в ЄС за рахунок зміцнення первинної медичної допомоги та фінансової підтримки Європейськими структурними та інвестиційними фондами, фондом стратегічних інвестицій (наприклад, вже здійснюється така допомога на розвиток центрів первинної медичної допомоги в Польщі та Ірландії).

Dr Andrzej Rys
(Director for Health Systems, Medical Products and Innovation, DG Health and Food Safety, European Commission)

Dr Mukesh Chawla – радник з питань охорони здоров'я та харчування у Світовому Банку (Вашингтон, США) виступив з ключовою промовою під назвою «Evolving Family Medicine to Meet 21st Century Demands» («Еволюціонування сімейної медицини у 21 столітті»), в якій відзначив, що ми живемо в часи найбільшого поліпшення рівня життя та здоров'я населення за всю історію світу. В усьому світі понад мільярд людей виведений з рівня бідності, починаючи з 1990 року. В Європі, а це одна десята частини населення світу, сьогодні контролюється більше третини світового багатства та проживає понад 3 млн мільйонерів. Доходи в Європейському Союзі за останні 50 років зросло більш ніж на 350 відсотків, середні доходи на людину – майже на 300 відсотків від середнього. Очікувана тривалість життя збільшилася за останні 50 років більше, ніж за попередні 1000 років. Дитяча й материнська смертність, смертність від малярії та ВІЛ знизилася вдвічі з 1990 року. На сьогодні дитина, що народилася в Європейському регіоні, може розраховувати на сім-дев'ять років життя більше, ніж її дід, і на десять-п'ятнадцять років більше, ніж діти, народжені у більшості інших країн світу. Як це не парадоксально, але Європейські системи охорони здоров'я потерпають від багатьох проблем: лікарі протестують у зв'язку з недостатньою платнею та незадовільними умовами праці; ціни на окремі препарати знизилась, але

Dr Mukesh Chawla
(Advisor, Health, Nutrition & Population at the World Bank, Washington, USA)

будь-які отримані прибутки витрачаються на високовартісне вузькоспеціалізоване лікування таких захворювань, як рак; у багатьох країнах люди звертаються прямо до високоспеціалізованої допомоги, що робить медичну допомогу особливо вартісною. Європейське населення старішає, у 2050 році третина населення буде старшою за 60 років, це значить що кожний 4 з 5-ти візитів до лікаря будуть здійснювати особи старше 65 років, і якщо врахувати коморбідність та наявність хронічних захворювань у таких пацієнтів, то витрати на систему охорони здоров'я європейських держав значно зростуть. Тому первинна медична допомога набуває найбільшої актуальності. Три речі повинні змінитися. По-перше, ми повинні перейти від обсягів до оцінювання значень, тобто, проводячи наукові дослідження на первинній ланці, необхідно оцінювати не процес, а результат. По-друге, ми повинні перейти від інформації до її аналізу. Інформація – це лише дані, які самі по собі сухі і не містять жодного контексту. Аналіз дає можливість використати отриману інформацію з метою впровадження дій для покращення і підвищення якості. По-третє, ми повинні перейти до системи охорони здоров'я, про яку судять не тільки за тим, яким чином вона лікує пацієнтів, а також за якістю та багатством досвіду, що вона пропонує.

Prof. Sara Willems (Бельгія) у своїй ключовій промові на тему «Are we all equal? Social differences in health and health care in Europe» («Чи всі ми рівні? Соціальні відмінності у сфері системи охорони здоров'я та стану здоров'я в Європі») констатувала, що люди не народжуються рівними, є великі відмінності у здоров'ї між європейськими країнами. Наприклад, очікувана тривалість життя у країнах Європи різниться в межах від 8 років для жінок та до 14 років для чоловіків. Але всередині кожної країни існує також нерівність у сфері надання послуг охорони здоров'я між соціальними групами і в деяких європейських країнах ця нерівність зростає. Соціальна нерівність у забезпеченні здоров'я зумовлена невідповідністю умов,

Prof. Sara Willems
(First Belgian Professor in the field of equity in healthcare, Head of Equity in Health Care research group)

в яких люди живуть і працюють, а також у таких рушіючих аспектах, як рівень доходу, рівень безробіття та рівень освіти. Медична нерівність не тільки несправедлива, вона також має величезні економічні та соціальні наслідки. Система охорони здоров'я може відігравати важливу роль у зменшенні медичної несправедливості, коли її організація здійснена грамотно та справедливо.

Ще одна промова Dr. Przemysław Guła (Військовий Інститут, Польща) стосувалася впливу тероризму на сучасні аспекти надання первинної медичної допомоги.

Однією з найактуальніших під час конференції стала сумісна сесія Wopca Europe та Всесвітньої організації охорони здоров'я, на якій обговорювалось питання взаємодії системи громадського здоров'я та первинної медичної допомоги. Сесія викликала дуже гостру дискусію, оскільки ВООЗ запропонувала здійснити інтеграцію громадського здоров'я до первинної медичної допомоги в країнах Європи, але саме яким чином – країни вирішуватимуть самостійно.

Фото 3. Модераторство та представлення двох усних та однієї постерної презентації д-ра мед. наук В.І. Ткаченко у співтворстві з учнями: аспірантом Максимець Я.А., клінічними ординаторами Гайвою О.А., Кекух Д.П.

Під час конференції кожна з робочих груп Wonca Europe підготувала та провела декілька сесій та воркшопів з розгляду найбільш актуальних питань розвитку і реорганізації системи сімейної медицини в країнах Європи, наукових досліджень в галузі сімейної медицини, якості, безпеки та доступності первинної медичної допомоги, питань покращення якості підготовки сімейних лікарів, уніфікації навчальних програм за фахом «Загальна практика - сімейна медицина», клінічних протоколів, індикаторів якості в країнах Європи, переваг та недоліків застосування e-Health та міжнародної класифікації ICD-10 (готується ICD-11).

Сесії наукових доповідей торкалися питань покращення профілактичної роботи сімейного лікаря, діагностики та лікування найбільш поширених захворювань, більшість доповідей стосувалися питань удосконалення первинної допомоги при неінфекційних захворюваннях (серцево-судинних захворюваннях, діабеті), інфекційних захворюваннях, удосконалення гериатричної та паліативної допомоги, комунікативних навичок лікаря і пацієнта.

У рамках конференції були представлені дві усні наукові доповіді та одна постерна презентація д-ра мед. наук, професора В.І. Ткаченко у співтворстві з учнями: аспірантом Максимець Я.А., клінічними ординаторами Гайвою О.А., Кекух Д.П. Представлені презентації викликали жвавий інтерес та обговорення учасників конференції (фото 3).

Крім того, науковою радою організаційного комітету д-р мед. наук, професор Ткаченко В.І. залучалася до рецензування отриманих комітетом тез і наукових робіт та була запрошена очолити в якості модератора декілька сесій під час основної конференції (фото 3).

На урочистому закритті конференції традиційно вручалася дві вагомні нагороди видатним сімейним лікарям – це Montegut Award та звання 5-зіркового лікаря.

Лауреатом Montegut Award – престижної міжнародної нагороди Всесвітньої Асоціації сімейних лікарів WONCA World, що призначена для сімейних лікарів, які досягли вагомих неординарних результатів у своїй діяльності та розвитку сімейної медицини, стала д-р мед. наук, професор Ткаченко В.І. (Україна). Дана нагорода виділяється одна на весь Європейський регіон WONCA (32 країни) (фото 4).

П'ятизірковим лікарем, тобто лікарем, який має найвищі показники за 5 критеріями: професійний надавач медичних послуг, менеджер, лідер у громаді, член команди, володіє гарними комунікативними навичками, цього року визнано в Європейському регіоні WONCA сімейного лікаря з Dr. Louis Ferrant (Бельгія).

Крім того, VDGM нагородили декількох молодих сімейних лікарів за найкращу наукову доповідь, найкращу програму з обміну досвідом.

Нагороду Montegut Award Всесвітньої Асоціації сімейних лікарів WONCA World для Європейського регіону вручено д-ру мед. наук Ткаченко В.І. (Україна)

Статус П'ятизіркового лікаря в Європейському регіоні WONCA отримав Dr. Louis Ferrant (Бельгія)

Урочисте закриття конференції проводилося з демонстрацією відеоролику з хронологією всіх заходів, що відбулися під час цього річної конференції, демонстрацією відеороликів з анонсами наступних конференцій.

Основним лозунгом прийнятої резолюції стало: «Promoting equity for a better quality of care for all Europeans», тобто «Спри-

яння й пропаганда рівності (статевої, географічної, освітньої, етнічної) для забезпечення кращої якості медичної допомоги для всіх європейців!».

Отримані міжнародні знання та зв'язки будуть впровадженні в наукову та практичну діяльність Інституту сімейної медицини, НМАПО імені П.Л. Шупика та в Україні.